

"ומלכי צדק מלך שלם"

הקב"ה בחר בשם "ירושלים" שילוב של שם בן נח ואברהם אבינו וחיבר ביניהם באות י' משמו הקדוש

הקב"ה תחילה לירושלים של מטה, כמו שהבטיח שלא יבוא בירושלים של מעלה עד שיבוא תחילה לירושלים של מטה, אשר אז יבוא גם לירושלים של מעלה, ועל ידי זה תחזור להיקרא "ירושלים" מלא י' בלשון רבים.

ביאור נפלא של המגלה עמוקות באות י' של ירושלים שהיא מהשם הוי"ה ב"ה

דבר בעתו מה טוב להעלות על שלחן מלכים מה שמצינו עוד חידוש גדול בענין השם ירושלים מלא י' במשנתו הטהורה של ה"מגלה עמוקות" (פרשת נשא ד"ה או על ענין) שביאר הטעם לכך בלשון קדשו: "ניתוספה י' של ירושלים שהוא ראש של שם בן נח". פירוש, אות י' היא האות הראשונה מהשם הוי"ה שהוא בן ד' אותיות.

כעבדא קמיה מאריה רחש לבי דבר טוב להוסיף תבלין לדברי ה"מגלה עמוקות", לבאר הענין שהוסיף הקב"ה את האות י' משמו, על פי מה שנקדים לבאר בדרך עבודה המחלוקת בין אברהם שקרא את ירושלים בשם "יראה" ובין שם בן נח שקראה בשם "שלם", עד כדי כך שאם הקב"ה היה קורא אותה באחד משני השמות היה השני מתרעם על כך, ומטעם זה בחר הקב"ה לקרוא אותה בשם המצורף משניהם יחד "ירושלים".

ויש לומר הביאור בזה על פי מאמר המדרש (ב"ר נו"ו) המבאר את תפלתו של אברהם אבינו בשעת העקידה: "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה"

"רבי יוחנן אמר, אמר לפניו, רבון העולמים בשעה שאמרת לי קח נא את בניך, אתה יחידך, היה לי מה להשיב, אתמול אמרת (שם כא-יב) כי ביצחק יקרא לך זרע, ועכשיו (שם כב-ב) קח נא את בניך וגו', וחס ושלום לא עשיתי כן, אלא כבשתי רחמי לעשות רצונך, יהי רצון מלפניך ה' אלקינו, בשעה שיהיו בניו של יצחק באים לידי עבירות ומעשים רעים, תהא נזכר להם אותה העקידה ותתמלא עליהם רחמים". אחר כך מבאר המדרש

בתוספות (תענית טו. ד"ה ה) הביאו מדרש זה והוסיפו: "לכך אין אנו נותנין יו"ד בירושלים בין למ"ד למ"ם על שם שלם". פירוש כי בתורה נביאים וכתובים לא נמצא "ירושלים" מלאה י' כי אם "ירושלם" חסרה י' [מלבד ה' מקומות כמו שיבואר לקמן בשם רבינו בחיי]. וצריך עיון לפי זה מדוע בתורה שבעל פה בגמרא ובמדרשים, וכן בכל התפלות אנו מזכירים "ירושלים" מלאה י'.

ויש ללמוד ביאור נפלא על כך מדברי רבינו בחיי פרשת חוקת (במדבר יט-ג), כי באמת שם העיר הוא "ירושלם" בלשון יחיד, אולם בה' מקומות בתנ"ך כתוב "ירושלים" מלאה י', שהוא לשון רבים כמו "עינים" "אזנים" וכיוצא בהם, לרמז על ירושלים של מטה שהיא מכוונת כנגד ירושלים של מעלה, כמבואר בגמרא (תענית ה): "אמר הקב"ה לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא לירושלים של מטה. ומי איכא ירושלים למעלה, אין דכתיב (תהלים קכב-ג) ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחידיו".

נמצינו למדים מזה שיש שתי ירושלים, ירושלים של מטה המחוברת עם ירושלים של מעלה, כי שורש הקדושה מירושלים של מטה הוא מירושלים של מעלה, ועל כך מורה השם "ירושלים" מלא י' בלשון רבים, אמנם היות שבגלות חסר הקשר השלם בין ירושלים של מעלה ובין ירושלים של מטה, לכן נחסרה אות י' מירושלים של מטה ונכתבה רק "ירושלם" בלשון יחיד.

הנה כי כן כאשר נצרף את הביאור של המדרש עם הביאור של רבינו בחיי, נשכיל להבין מזה כי שם עיר הקודש פלטרין של מלך הוא "ירושלם" בלשון יחיד, שהוא שילוב משני השמות של אברהם ושם "יראה שלם", אולם מאחר שירושלים של מטה מכוונת כנגד ירושלים של מעלה, לכן ניתוספה בה י' "ירושלים" בלשון רבים.

יומתק לפרש בזה תפלתנו בתפלת שמונה עשרה: "ולירושלים עירך ברחמים תשוב, ותשכון בתוכה כאשר דברת", כי תפלתנו היא שישוב

בפרשתנו פרשת לך לך דבר בעתו מה טוב, להתבונן במה שבחר הקב"ה שם "ירושלים" לפלטרין של מלך, שהוא שילוב נפלא בין השם "שלם" שנתן לה שם בן נח, ובין השם "יראה" שנתן לה אברהם אבינו בשעת העקידה, והקב"ה הוסיף לה את האות י' שהיא האות הראשונה מהשם הוי"ה ברוך הוא.

פתח דברינו יאיר במקרא שכתוב בפרשתנו (בראשית יד-יח): "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון". ופירש רש"י: "ומלכי צדק, מדרש אגדה, הוא שם בן נח. לחם ויין, כך עושים ליגיעי מלחמה, והראה לו שאין בלבו עליו על שהרג את בניו [כי כדרלעומר היה מלך עילם, ועילם הוא מבניו של שם]. ומדרש אגדה, רמז לו על המנחות ועל הנסכים שיקריבו שם בניו".

ומקור הדבר במדרש (ב"ר מג-ו): "רבי שמואל אמר הלכות כהונה גדולה גילה לו, לחם זה לחם הפנים ויין אלו הנסכים, ורבנן אמרי תורה גילה לו, שנאמר (משלי ט-ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי". ויש לומר ששם בן נח גילה לאברהם אבינו ענין זה, כי בהיותו "מלך שלם" שהיא "ירושלים" פלטרין של מלך, שמקום המקדש היה שם שעתידים לעשות בו עבודת הכהונה, לכן גילה לו הלכות כהונה גדולה.

ביאור השם "ירושלים" מלאה י' בדברי רבינו בחיי

והנה חכמינו ז"ל למדו מפסוק זה: "ומלכי צדק מלך שלם" דבר נפלא בענין השם "ירושלים" כפי שאמרו במדרש (ב"ר נו"ו):

"אברהם קרא אותו יראה, שנאמר (בראשית כב-ד) ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה, שם קרא אותו שלם, שנאמר ומלכי צדק מלך שלם, אמר הקב"ה אם אני קורא אותו יראה כשם שקרא אותו אברהם, שם אדם צדיק מתרעם, ואם קורא אני אותו שלם, אברהם אדם צדיק מתרעם, אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם יראה שלם ירושלים". ופירש רש"י: "ירו גימטריא יראה".

מדרש: אברהם קרא את ירושלים "יראה" ושם קראה "שלם"
שילב הקב"ה בין ב' השמות וקראה בשם "ירושלים"

רבינו בחיי: הוספת י' בשם "ירושלים" שהיא לשון רבים,
רמז על ירושלים של מטה המכוונת כנגד ירושלים של מעלה

מגלה עמוקות: אנו מוסיפים י' בשם "ירושלים" במקום "ירושלם"
כי הקב"ה הוסיף לה את האות י' מההתחלה של השם הוי"ה

"ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו",
השם ירושלים הוא חיבור בין אברהם לשם בן נח

המחלוקת בין אברהם ושם על השם ירושלים: "אברהם קרא אותו יראה שנאמר ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה, שם קרא אותו שלם שנאמר ומלכי צדק מלך שלם".

מעשה נראה לומר, כי שם בן נח שהיה מלך בירושלים הלך במדת הדין, ולכן קרא לה "שלם" כדי ללמדנו כי בירושלים שהיא פלטרין של מלך צריך אדם להיות "שלם" בתכלית השלמות, כי אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק אפילו של פגם דק מן הדק מחטאים ועוונות, והרי זה על דרך שכתוב (בראשית לג-יח): "ויבוא יעקב שלם עיר שכם". ופירש רש"י: "שלם בגופו... שלם בממונו... שלם בתורתו".

אולם אברהם אבינו שמדתו חסד פעל אצל הקב"ה בתפלתו: "ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה", כמו שמבאר במדרש: "בשעה שיהיו בניו של יצחק באים לידי עבירות ומעשים רעים, תהא נזכר להם אותה העקידה ותתמלא עליהם רחמים", שאפילו בירושלים יאריך הקב"ה אפו במדת הרחמים עד שיזכו לעשות תשובה שלמה.

ונראה להביא סימוכין לדבר זה ששם בן נח הלך במדת הדין, על פי המבואר במאמר "פתח אליהו" (הקדמה יז): כי צדק הוא דין: "צדק ידיעא דאיהו דין". וזהו שכתוב על ירושלים (ישעיה א-כא): "צדק ילין בה". ומפרש בזהוה הקדוש (פרשת נשא קלוז): "צדק ילין בה, דבה אשתכח גזרי דדינין יתיר מכל שאר אתרי". פירוש בירושלים נמצאות גזירות של דין יותר מבכל שאר מקומות. לפי זה יש לומר כי מטעם זה נקרא שם בן נח "מלכי צדק", כי לפי שיטתו היה מלך על ירושלים שהנהגה שם היא במדת הדין בבחינת צדק.

יומתק לפרש לפי זה: "ומלכי צדק מלך שלם", כלומר מחמת שנקרא "מלכי צדק" כי ההנהגה בירושלים היא במדת הדין, מטעם זה "מלך שלם" קרא את ירושלים "שלם", לרמז שצריך להתנהג בה בשלמות, וזהו פירוש המשך הכתוב: "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין", ופירש רש"י: "לחם ויין, כך עושים ליגיעי מלחמה, והראה לו שאין בלבו עליו על שהרג את בניו". ללמדנו עד היכן הדברים מגיעים, כי לא רק שלא היה בלבו על אברהם שהרג את בניו אלא עוד הוציא לו לחם ויין, והיינו כי התנהג במדת הדין, ומאחר שבניו לא הלכו בדרך התורה לא היתה לו שום שנאה על אברהם שהרג את בניו במלחמה בדין.

החיבור הנפלא בשם ירושלים בין מדת החסד למדת הדין

הנה כי כן ירווח לנו להבין מה שאמר הקב"ה: "אם אני קורא אותו יראה כשם שקרא אותו"

מהשם הוי"ה בשמה של "ירושלים", ולפי המבואר חיבר הקב"ה את האות י' דוקא בין השם של אברהם יר"ו ובין השם של שם בן נח של"ם, כדי לבאר בזה הטעם שהקדים את שמו של אברהם לשמו של שם, כמו שהקדים בשעת הבריאה את השם הוי"ה מדת הרחמים לשם אלקים מדת הדין, וכך חיבר הקב"ה את השם "ירושלים".

עבודת ה' בימי הבחורות ובימי הזקנה בבחינת לחם ויין

הנה מה טוב ומה נעים לפרש בזה: "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון", נקדים מה שפירש ב"תכלת מרדכי" (אות לח) הטעם שהוציא שם לחם ויין, על פי מאמר הגמרא (שבת קנב): "עד ארבעין שנין מיכלא מעלי, מכאן ואילך משתי מעלי". פירוש, עד ארבעים שנה טוב לאכול, משם ואילך טוב לשתות.

וביאר הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, כי דרכו של היצר הרע למצוא תמיד תחבולות איך לדחות האדם מעבודת ה', לכן בימי הבחורות כשאדם רוצה לעסוק בתורה, מפתהו יצרו: "שמח בחור בילדותך", צעיר אתה לימים ויש לך זמן לעסוק בתורה בימי הזקנה, ואילו בימי הזקנה מפתהו יצרו בטענות שוא: כבר עסקת בתורה די והותר בימי הבחורות, ועתה בימי הזקנה ראוי שתנוח יותר ולא תתאמץ כל כך.

לכן מייעצים לנו חז"ל במתק לשונם איך להתגבר על היצר הרע: "עד ארבעין שנין מיכלא מעלי", בימי בחורותו קודם שמגיע לארבעים שנה, טוב להתגבר על היצר הרע על ידי שילמד לקח מאוכל, שהלחם טוב למאכל רק כשהוא עדיין רענן אחרי האפיה, אבל אחרי שכבר נתיישן אינו טוב לאכילה, כמו כן טוב לעבוד ה' כל עוד שהוא צעיר ובריא בגופו, כי אם ימתין עד עת זקנה תהיה עבודתו בבחינת מאכל ישן.

אברהם, אשר זה מורה שאפילו אם לא יהיו בתכלית השלמות אתמלא עליהם רחמים, "שם אדם צדיק מתרעם", כי לפי שיטתו צריך האדם להיות "שלם" בתכלית השלמות בירושלים, "ואם קורא אני אותו שלם, אברהם אדם צדיק מתרעם", כי בהיותו בעל חסד התפלל שיתמלא הקב"ה עליהם רחמים אפילו אם עדיין אינם בשלמות, "אלא הריני קורא אותו ירושלים כמו שקראו שניהם יראה שלם ירושלים", כי אפילו אם האדם אינו בשלמות רואה הקב"ה את העקידה ומתמלא רחמים, אך התכלית הנרצה היא שבסופו של דבר יתעלה האדם להיות "שלם" בתכלית השלמות.

על פי האמור יפתח לנו פתח ליישב מה שהקשה ה"יפה תואר" על המדרש, מדוע הקדים הקב"ה בשם "ירושלים" שמו של אברהם "ירו" לפני שמו של שם "שלם". ותיירץ: "והקדים שם של אברהם לשל שם, משום דאברהם היה צדיק טפי משם". אך לפי האמור יש לבאר הטעם שהקדים הקב"ה שמו של אברהם, על פי מה שפירש רש"י (בראשית א-א): "בראשית ברא אלקים, ולא אמר ברא ה', שבתחילה עלה במחשבה לבראותו במדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת רחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב (שם ב-ד) ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים".

הרי מבואר שהקדים הקב"ה מדת הרחמים של השם הוי"ה למדת הדין של השם אלקים, ויש לומר כי זהו שהתפלל אברהם אבינו: "הוי"ה יראה אשר יאמר היום בהר הוי"ה יראה", פירוש, אותו השם הוי"ה שהקדים הקב"ה לשם אלקים, יתקיים גם בירושלים, ולכן מילא הקב"ה את בקשתו והקדים בשם "ירושלים" את שמו של אברהם בעל החסד לשמו של שם שהלך במדת הדין.

מעשה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין דברי ה"מגלה עמוקות", שצירף הקב"ה את האות י'

עושים קידוש על היין ומברכים על לחם משנה, כדי ללמדנו שצריך לעבוד את ה' בעסק התורה וקיום המצוות, הן בימי בחרותו בבחינת לחם והן בימי זקנתו בבחינת יין.

יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו

הגה"ק כ"ק רבי מרדכי מבילגורייא זי"ע (פרשת ויגש), מפרש על פי דברי הרבי ר' שמעלקא זי"ע, מה ששלח יוסף הצדיק אל יעקב אביו אחרי שנתוודע אל אחיו (בראשית מה-כג): "ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים, ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך" ופירש רש"י: "מטוב מצרים, ששלח לו יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו".

והענין הוא, כי יוסף הצדיק רצה לרמוז ליעקב שעדיין הוא עומד בקדושתו, וכי יודע הוא איך להתגבר על היצר, הן בימי הבחורות בבחינת "מיכלא מעלי" והן בימי הזקנה בבחינת "משתי מעלי", לכן שלח ליעקב ב' דברים אלו: א) "עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים", ופירש רש"י: "יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנו", כי מן היין אנו למדים לעבוד את ה' גם בימי הזקנה. ב) "ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך", כי מן הלחם אנו למדים איך לעבוד את ה' גם בימי הבחורות.

בדרך זו הוא מפרש בפרשת התמיד (במדבר כח-ד): "את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים וגו', כמנחת הבוקר וכנסכו תעשה אשה ריח ניחוח לה". על פי מה שפירש זקינו כ"ק אדמו"ר מרן השר שלום מבעלזא זי"ע: "את הכבש האחד תעשה בבוקר", רומז על תשובה שהאדם עושה בצעירותו שהוא בבחינת בוקר, "ואת הכבש השני תעשה בין הערבים", רומז על תשובה שהאדם עושה בעת זקנתו בבחינת ערב.

יש לומר שזהו פירוש המשך הכתוב: "כמנחת הבוקר וכנסכו תעשה אשה ריח ניחוח לה", פירוש, "מנחת הבוקר" היא עשירית האיפה סולת למנחה שממנה עושים לחם, שמרמז על מעלת התשובה בימי הבחורות לפני שנתיישן, כלחם שהוא טוב לפני שנתיישן, "וכנסכו" הוא ניסוך היין, שמרמז על מעלת התשובה בימי הזקנה, כיין שעיקר מעלתו הוא אחרי שנתיישן, ושניהם יחד הם: "אשה ריח ניחוח לה".

"תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם"

כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים, יש לומר רעיון נכבד במה שבחר הקב"ה לקרוא פלטרין של מלך "ירושלים", שהוא מורכב מהשם של אברהם אבינו והשם של שם בן נח, על פי

שם קראה "שלם", לרמז כי בירושלים פלטרין של מלך צריך איש ישראל להיות "שלם" בתכלית השלמות

אברהם קראה "יראה", לרמז על "ה' יראה עקידת יצחק" וירחם על ישראל אפילו כשאינם בשלמות

בשם "ירושלים" השלים הקב"ה בין אברהם לשם, לרמז כי השלום הוא כלי מחזיק ברכה להמשכת השפע מירושלים

"שאלו שלום ירושלים", צריך ללמוד מדת השלום מהשם "ירושלים" שמורכב מאברהם ושם בן נח

אברהם, ולפי זה כאשר נפגשו כאן שני קדושים הללו אברהם אבינו עם שם בן נח, היתה זו פגישה בין הלבאי הצעיר אברהם אבינו עם האריה הזקן שם בן נח מלפני תשעה דורות.

הנה כי כן כדרך הצדיקים שיודעים שאין שום דבר במקרה, הבין מזה שם בן נח שהקב"ה הפגיש אותם יחדיו, כדי להשפיע מכאן עבודת ה' לצעירים בבחינת אברהם ולזקנים בבחינת שם בן נח, לכן: "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין", לרמז בזה שצריך לעבוד את ה' בימי הנעורים בבחינת לחם שהוא טוב כשהוא חדש, וצריך להמשיך לעבוד את ה' גם בימי הזקנה בבחינת יין ישן, ומפרש הפסוק הטעם שעשה כן "והוא כהן לאל עליון", כי שם בן נח היה כהן לאל עליון, וכך היה דרכו ללמד אנשים איך להתגבר על היצר ולעבוד את ה'.

וזהו גם כן ביאור המדרש (ב"ר מג-ו): "רבי שמואל אמר הלכות כהונה גדולה גילה לו, לחם זה לחם הפנים ויין אלו הנסכים, ורבנן אמרי תורה גילה לו, שנאמר (משלי ט-ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכת". כי מה שצוה הקב"ה לעשות לחם הפנים בבית המקדש ולהביא יין לנסכים, יש לומר שהוא גם כן כדי לרמז לנפש החוטא שנכנס לבית המקדש להביא קרבן, שילמד מהלחם והיין איך לדחות את היצר הרע הן בימי הבחורות והן בימי הזקנה. ומטעם זה נמשלה התורה גם כן ללחם ויין, לרמז שצריך לעסוק בתורה הן בימי הבחורות בבחינת לחם והן בימי הזקנה בבחינת יין ישן.

יומתק לבאר בזה העבודה בשבת קודש, לקדש על היין ולברך על לחם משנה, כי היות ששבת הוא יומא דאורייתא ולכולי עלמא בשבת ניתנה תורה, וידוע מה שהביא הטור (או"ח סימן רצ) בשם המדרש, שהקב"ה אמר לתורה: "יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו, שהם בטלים ממלאכתם ויכולין לעסוק בך". לכן בכוונה תחלה

"מכאן ואילך משתי מעלי", אחרי ארבעים שנה כשאדם מגיע לימי הירידה והזקנה, טוב להתגבר על היצר על ידי שילמד לקח מיין, שכל כמה שנתיישן הוא משובח יותר, וכן אם ממשיך לעבוד את ה' גם בימי הזקנה יש לו מעלה יתירה, באופן כי מהלחם יש ללמוד גודל המעלה לעבוד ה' בימי הנעורים, ומהיין יש ללמוד גודל המעלה לעבוד את ה' גם בימי הזקנה, אלו דבריו הקדושים.

לפי זה אומר ה"תכלת מרדכי", כי מטעם זה "ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין", כדי לרמז שהנצחון הגדול של אברהם אבינו במלחמה, היה בזכות שעבד את ה' מימי נעוריו עד ימי זקנתו בבחינת "לחם ויין", כמו שמצינו בגמרא (סוכה נג.) על חסידים ואנשי מעשה שהיו אומרים: "אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנתנו".

ונראה להוסיף בזה תבלין, כי באמת מבואר בגמרא (שם) שבעלי תשובה אמרו: "אשרי זקנתנו שכיפרה את ילדותנו". נמצא שאפילו אם לא עסק ח"ו בתורה בימי הנעורים, כיון שעוסק בתורה בימי הזקנה יש לו מעלה גדולה בבחינת בעלי תשובה. אולם מכיון שמלכי צדק היה "מלך שלם", שקרא את ירושלים "שלם", כי התנהג במדת הדין שצריך אדם להיות בשלמות, לכן הוציא "לחם ויין" ללמדנו שצריך אדם להיות בשלמות מנעוריו עד זקנתו. וזהו פירוש הפסוק: "ומלכי צדק מלך שלם", מכיון שקרא לירושלים "שלם" שצריך אדם להיות בשלמות, על כן "הוציא לחם ויין", שצריך אדם להיות בשלמות מילדות ועד זקנה.

הפגישה בין הסבא שם האריה הזקן ובין נכדו אברהם הלבאי הצעיר

יש לבאר עוד למה דוקא עכשיו כשנפגש שם עם אברהם הוציא לחם ויין, על פי מה ששינונו (אבות פ"ה מ"ב): "עשרה דורות מנח ועד אברהם" מבואר מזה כי ישנם תשעה דורות משם בן נח עד

בין אברהם אבינו לשם בן נח שכל אחד מהם נתן שם לירושלים, כדי ללמדנו בזה כי אכן כפי שהבאנו בשם המדרש: "כל הברכות והנחמות והטובות שהקב"ה מביא על ישראל כולם מציון", ובפרט תורה ככתוב: "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", אבל תנאי יש בדבר שיהיה שלום בין לומדי תורה שהוא כלי מחזיק ברכה, לכן עצם השם "ירושלים" מורה על השלום בין אברהם ושם.

וימתק לפרש בזה הכתוב: "כי מציון תצא תורה", אולם תנאי מוקדם לכך הוא: "ודבר ה' מירושלים", שנלמד מדבר ה' "מירושלים", אשר קרא לפלטרו של מלך "ירושלים", כדי לעשות שלום בין לומדי תורה אברהם אבינו ושם בן נח. וזהו גם כן פירוש הכתוב (תהלים קכח-ה): "ברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים", אולם תנאי יש בדבר: "וראה בנים לבניך שלום על ישראל".

ועתה בא וראה, כי על פי האמור יאיר לנו להבין דברי נעים זמירות ישראל (תהלים קכב-א): "שיר המעלות לדוד שמחתי באומרים לי בית ה' נלך, עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים", כי מירושלים נשפעות כל הברכות וכל הנחמות. אמנם תנאי יש בדבר לזכור מה שנרמז בשם ירושלים: "ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו", פירוש בשם "ירושלים" נתחברו יחדיו השם של אברהם והשם של שם, כדי ללמדנו על חשיבות השלום בין לומדי תורה.

ומפרש ואומר הטעם שצריך שלום בירושלים: "ששם עלו שבטים שבטי י"ה עדות לישראל להודות לשם ה'", והנה כל שבט יש לו דרך מיוחדת בעבודת ה', לכן צריך שישירור השלום בין לומדי תורה ועובדי ה' שהוא כלי מחזיק ברכה. זאת ועוד: "כי שמה ישבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד", והלא אי אפשר לזכות לתורה כי אם על ידי השלום. על כן "שאלו שלום ירושלים", שצריך לשאול ולדרוש בשלום שנרמז בשם "ירושלים", "ישליו אוהביך", אותם האוהבים את ה' ילכו בדרכו לאחוז בשלום, "יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, למען בית ה' אלקינו אבקשה טוב לך". כי השלום הוא כלי מחזיק ברכה להשפיע לכל בית ישראל שפע רב טוב.

וכן מבואר במדרש (במדב"ר יא-ז): "גדול השלום שניתן לאוהבי תורה שנאמר שלום רב לאוהבי תורתך, גדול השלום שניתן ללומדי תורה, שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך". והיינו כי בלי שלום אי אפשר לזכות לתורה. וזהו שמצינו בגמרא (יבמות יד-): "אף על פי שנחלקו בית שמאי ובית הלל... לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי, ללמדך שחיבה ורעות נוהגים זה בזה, לקיים מה שנאמר (זכריה ח-ט) האמת והשלום אהבו".

לפי האמור יובן מה שדרשו בגמרא (קידושין ל:): על הפסוק (תהלים קכז-ה): "לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער, מאי את אויבים בשער, אמר רבי חייא בר אבא, אפילו האב ובנו הרב ותלמידו שעוסקין בתורה בשער אחד, נעשים אויבים זה את זה, ואינם זזים משם עד שנעשים אוהבים זה את זה, שנאמר את והב בסופה אל תקרי בסופה אלא בסופה". הביאור בזה, כי היות שאין התורה מתקיימת בלי שלום, נמצא כי אם לא היו נעשים אוהבים זה לזה הרי זה פגם ח"ו בתורה.

לפי זה יובן הטעם שבחר רבינו הקדוש לסיים את התורה שבעל פה במשנה (סוף מסכת עוקצין): "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". ופירש ה' "תוספות יום טוב" בלשון קדשו:

"בא להמתיק ולעורר הלבבות, שאף על פי שהמשניות מלאים ממחלוקת שהיה בין החכמים, ופן יעלה על הלב הנמהר כי מחלוקותיהם היתה מריבה ומצה, אמר כי לא כן הוא, שעוז התורה כלי מלא ברכת ה', הוא השלום אין בה שמץ ריב וחילוק לבבות, וכמאמרם בפסוק כי ידברו את אויבים, נראים כאויבים ונעשים אוהבים, ובודאי שכן הוא למיימינים בה ולומדים לשמה, לא להתיהר או להתגדל בפני אחרים".

"ירושלים הבנויה"

כעיר שחברה לה יחדיו"

מעתה יש לומר, כי מטעם זה בחר הקב"ה דוקא בשם "ירושלים", כדי לעשות בזה שלום

הידוע כי כל ההשפעות טובות נמשכות מירושלים כמבואר במדרש שוחר טוב (תהלים יד-):

"מי יתן מציון ישועת ישראל. אמר רבי לוי, כל הברכות והנחמות והטובות שהקב"ה מביא על ישראל כולם מציון, תורה מציון, שנאמר (ישעיה ב-ג) כי מציון תצא תורה. ברכה מציון, שנאמר (תהלים קלד-ג) יברכך ה' מציון... חיים מציון שנאמר (שם קלג-ג) כי שם צוה ה' את הברכה חיים עד העולם".

ויש לומר כי מטעם זה תקנו ברכה מיוחדת של שלום על ירושלים (תפלת ערבית): "הפורש סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים", על פי מה ששינונו (סוף מסכת עוקצין): "לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". נמצא כי בלי שלום אין שום תועלת להמשיך שפע ברכה מירושלים, כי אם אין שלום הרי חסר הכלי שיהיה מחזיק ברכה הנשפעת מירושלים, לכן יש צורך לתפלה מיוחדת על השלום בירושלים.

והנה אם בכל שפע של ברכה צריך כלי מחזיק ברכה שהוא השלום, על אחת כמה וכמה השפע של תורה שנשפע מירושלים כדברי הנביא (ישעיה ב-ג): "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים", שצריך שלום שיהיה כלי מחזיק ברכה של התורה, כמאמר החכם מכל אדם (משלי ג-ז): "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". וכן שינונו בסיום מסכת ברכות (דף סד):

"אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך, אל תקרי בניך אלא בוניך, שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול, יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך, למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך, למען בית ה' אלקינו אבקשה טוב לך, ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום".

וכן מצינו במתן תורה שנתעורר השלום בכל ישראל, כמבואר במדרש (ויק"ר ט-ט): "גדול השלום שבכל המסעות כתיב ויסעו ויחנו, נוסעים במחלוקת וחונים במחלוקת, כיון שבאו כולם לפני הר סיני נעשו כולם חנייה אחת, הדא הוא דכתיב (שמות יט-ב) ויחן שם ישראל, ויחנו שם בני ישראל אין כתיב כאן אלא ויחן שם ישראל". והיינו כמו שפירש רש"י (שם): "ויחן שם ישראל, כאיש אחד בלב אחד".

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת זירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com